

ALBERT CAMUS'NÜN “YABANCI” SINDAKİ GÜNEŞ KAVRAMININ ÇEVİRİ YOLUYLA AKTARIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME

AN ANALYSIS ON THE TRANSFER OF THE “SUN” CONCEPT THROUGH TRANSLATION IN “THE STRANGER” BY ALBERT CAMUS

Arş. Gör. Esra ÇİMEN KARAYÜREK

Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransızca Mütercim Tercümanlık ABD,
esra.cimen@gazi.edu.tr, Ankara/Türkiye

Arş. Gör. Nasibe ERKALAN ÇAKIR

Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransızca Mütercim Tercümanlık ABD, necakir@gazi.edu.tr,
Ankara/Türkiye

ÖZ

Güneş kavramının her coğrafyada farklı bir algılanış biçimi vardır. Örneğin, sıcak ülkelerde güneşle ilgili çok fazla metafor veya deyim örneklerine rastlanabilirken soğuk ülkelerde bunların bir karşılığı olmayabilmektedir. Tıpkı soğuk ülkelerde kar kavramıyla ilgili birçok dilsel kullanım mevcutken, ekvator ülkelerinde pek de yaygın olmayışı gibi. Varoluşçuluk akımının öncülerinden olan Albert Camus'nün pek çok eserinde “güneş” kavramı göze çarpmaktadır. Onun birçok farklı anlam ve simgeyle ilişkilendirdiği bu kavram, felsefe, psikoloji ve edebiyat alanlarının araştırma konusu olmuştur. Albert Camus'nün bu kavramı, olay örgüsünde kahramanların psikolojik durumlarını ve hadiselerin seyrini etkileyen bir unsur olarak kullandığı eserlerinden birisi Yabancı adlı romandır. Romanın anlattığı olaylar, sıcak bir Afrika ülkesi olan Cezayir'de cereyan etmektedir. Edebi bir eserin çevirilerini belli bir çeviribilim kurama göre incelemeyi amaç edinen bu çalışma Yabancı adlı eserdeki güneş kavramının çevirilerine odaklanmıştır. Çalışmada, güneş kavramının yer aldığı ifade ve cümlelerin seçilip Gideon Toury'nin betimleyici çeviri çalışmaları yaklaşımı ışığında incelendiği, 1957 Nobel Edebiyat Ödüllü Yabancı adlı eserin üç farklı Türkçe çeviri eseri mercek altına alınmıştır. Söz konusu eserin farklı zamanlarda, farklı çevirmenler tarafından çevirileri yapılmıştır. Bu çalışmanın inceleme bölümünde bir ara dilden çevrilmiş olan çeviri eserler değil; doğrudan kaynak metinden, yani Fransızcadan çevrilmiş olan üç farklı eser tercih edilmiştir. Bu bağlamda ele alınan çevirilerden ilki, Reşat Nuri Güntekin tarafından 1953 yılında Varlık yayınları aracılığıyla Türk çeviri edebiyat dizgesinde yerini alan çeviri eserdir. Çevirisi incelenen diğer çevirmenler ise Vedat Günyol ve Samih Tiryakioğlu'dur. Çalışmada, Vedat Günyol'un 1981 yılında Can yayınları tarafından basılmış çeviri eseri ile Samih Tiryakioğlu'nun 1994'te Varlık yayınları tarafından basılmış olan çeviri eseri tercih edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Albert Camus, Yabancı, Güneş, Çeviri Kuramları, Gideon Toury

ABSTRACT

The concept of Sun is differently perceived in each geographical region. For example, while there are many metaphors or idioms related to Sun in warm countries, cold countries may not have counterparts of these linguistic items. It is just like there are many language elements regarding snow in cold countries, while they are not common in equatorial countries. The “sun” concept is distinctive in the works of Albert Camus, who is one of the pioneers of the Existentialism. The concept that Camus associates with different meanings and symbols has also been a subject of study in the fields of psychology and literature. “The Stranger” is one of the works of Camus in which he uses the concept of sun as an element affecting the psychological state of the characters and the march of events. The plot takes place in Algeria, a warm African country. This study, aiming to analyze the translations of a literary work in accordance with a translation theory, focuses on the translations of the sun concept in “The Stranger”. Three different Turkish translations of the “The Stranger”, awarded with Nobel Prize in Literature in 1957, are analyzed in the light of descriptive translation theory of Gideon Toury by selecting the phrase and sentences containing the concept of sun. The translations are carried out by different translators in different times. In the analysis section, the direct translations from French are utilized rather than translations from an intermediate language. The first translation to be analyzed is carried out by Reşat Nuri Güntekin in 1953, published by Varlık Yayınları. The other translators are Vedat Günyol and Samih Tiryakioğlu. The study analyzes the translation of Vedat Günyol published by Can Yayınları in 1981 and of Samih Tiryakioğlu published by Varlık Yayınları in 1994.

Keywords: Albert Camus, The Stranger, Sun, Translation Theories, Gideon Toury

1. GİRİŞ

Fransız filozof, gazeteci ve yazar Albert Camus'nün neredeyse bütün eserlerinde bulunan "güneş" kavramının felsefi ve psikolojik yönü pek çok çalışmaya konu olmuştur. Eserlerde güzellik, şiddet, tutsaklık, bilinç ve özgürlük gibi birçok farklı unsurun simgesi olan bu kavram aynı zamanda deniz, taş ve sessizlik gibi kavramlarla da ilişkilendirilmiş ve olayların seyrini etkileyen en önemli unsur olarak sunulmuştur. Ayrıca, aslında gece, karanlık, soğuk gibi kavramların zıttı olarak ifade edilebilecek olan "güneş" kavramının Camus'nün eserlerinde ölüm ve bunaltı ile ilişkilendirildiği görülmektedir. (Modler, 2000: 186)

Bu çalışmada, Albert Camus tarafından kaleme alınan ve 1942 yılında yayımlanan 1957 Nobel Ödüllü *Yabancı* adlı eser ele alınmıştır. Eserin başkahramanı Meursault'nun başından geçen olayların nedeni olarak gösterilen "ezici güneş" ve "bunaltıcı sıcaklık" temalarının yer aldığı bölümler, İsraili çeviribilimci Gideon Toury'nin Betimleyici Çeviri Çalışmaları yaklaşımı ışığında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Çalışmaya konu olan eser, soyadı Meursault olan başkahramanın annesinin ölüm haberi ile başlamaktadır. Annesinin ölümü karşısında Meursault'nun soğukkanlı, umursamaz ve duygudan yoksun tavırları (Boyacıoğlu, 2013: 1511) romanın kilit noktalarından biridir. Öyle ki, bu umursamaz tavır ilerleyen bölümlerde işleyeceği cinayet nedeniyle yargılanması esnasında Meursault'nun idam cezasına çarptırılmasına sebep olmaktadır. Romanda "ezici güneş" ve "bunaltıcı sıcaklık" temaları belirgin bir şekilde göze çarpmaktadır. Bu temalar olay örgüsü içerisinde kahramanın davranışlarında belirleyici bir rol oynamaktadır.

Gideon Toury'nin betimleyici çeviri yaklaşımı ışığında incelenecek olan Türkçe çeviri eserler Reşat Nuri Güntekin (Varlık, 1953), Vedat Günyol (Can, 1981) ve Samih Tiryakioğlu (Varlık, 1994)'a aittir.

2. YÖNTEM

Çeviribilimcilerin çok yönlü ve karmaşık bir olgu (Göktürk, 2014: 103) olarak değerlendirdiği çeviri etkinliği, birçok disiplin ile ilişkilendirilebilmekte ve farklı disiplinlerin çalışma alanlarında rol alabilmektedir. Edebiyat, çeviribilim çalışmalarına konu olan önemli disiplinlerden bir tanesidir. Düzenlamlardan çok yananamları içinde barındıran edebî metinlerin çeviri süreci, teknik ve bilimsel metin çevirilerinden farklıdır. Kendine özgü bir dille oluşan edebî metinlerin çevirileri üzerine çeviribilimciler tarafından pek çok yorum yapılmış, bu alanın çevirisi sürecinde kullanılacak yöntemler olduğu öne sürülmüş ve çevirmenin görevi tanımlanmıştır. (a.g.e.: 40-41)

Erek odaklı yaklaşımlar açısından ele alındığında, edebiyat çevirisi alanında çevirmenin görevi yalnızca kaynak metni erek dile anlatımsal ve biçimsel olarak birebir aktarmak değil; aynı zamanda kaynak metinde yer alan kültürel öğeleri erek metne anlaşılır bir biçimde aktarabilmektir (Gürçağlar, 2011: 127). Erek okur kitlesinin çeviri metinden beklentisi genellikle yabancı olduğu kaynak kültüre ait olan öğeleri tanıyabilmek, onlar hakkındaki bilgi birikimini artırabilmektir. Ancak, erek okur kitlesi aynı zamanda, çeviri metnin akıcı ve okunabilir olmasını da talep etmektedir. Dolayısıyla çevirmen, çeviri sürecinde hem kaynak kültür normlarını erek okura en etkili şekilde aktarabilmek hem de erek okura akıcı ve okunabilir bir metin sunabilmek için mümkün olan en doğru yöntemi izlemelidir.

Bu çalışmanın inceleme bölümünde ele alınacak olan çeviriler Gideon Toury tarafından geliştirilen Betimleyici Çeviri Çalışmaları yaklaşımı çerçevesinde irdelenmiştir.

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

Temeli 1970'li yıllarda Even Zohar'ın geliştirdiği Çoğuldizge kuramına dayanan Betimleyici çeviri çalışmaları yaklaşımının daha iyi anlaşılabilmesi için çoğuldizge kuramından kısaca bahsetmek faydalı olacaktır.

Even Zohar'a göre çeviri edebiyat, erek dilin kültürel, edebî ve tarihî sisteminin bir parçasıdır. Başka bir deyişle, çoğuldizge kuramı edebî çeviriyi erek kültürün sosyal, edebî ve tarihsel sistemlerinde işleyen bir sistem olarak görmektedir. 1970'lerde kuralcı modellere bir tepki olarak ortaya çıkan Çoğuldizge kuramı, bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturacak olan "Betimleyici Çeviri Çalışmaları"nın gelişmesine ön ayak olmuştur. (Munday, 2016: 169- 170)

Even Zohar ile birlikte Tel Aviv'de çeviribilim çalışmalarını yürüten Gideon Toury, İbraniceye yapılan edebiyat çevirileri üzerindeki sosyokültürel koşulların etkileri ile ilgili yaptığı ilk çalışmasından sonra genel bir çeviri kuramı geliştirmeyi planlamıştır (Munday, 2016: 174). Toury'ye göre çeviriler en başta, erek kültürün sosyal ve edebî sisteminde bir yer işgal etmektedirler ve hedef kültürün gerçekleridirler. İşgal ettikleri yerler, kullanılan çeviri yöntemini belirlemektedir. Toury bu yaklaşımıyla Even Zohar'ın çoğuldizge çalışması

üzerinden devam etmiş ve betimleyici çeviri çalışmaları için üç aşamadan oluşan bir yöntem öne sürmüştür. Bu aşamalar:

1. Önem ve kabul edilebilirlik ölçütlerine göre kaynak metnin erek kültür sistemindeki yerinin belirlenmesi,
2. Kaynak ve erek metinler arasındaki uyumlu birimler ve aralarındaki ilişkinin belirlenmesi için iki metnin metinsel analizlerinin yapılması,
3. İki metinde belirlenen örnekler ile ilgili genellemelerin yapılmasıdır. (a.g.e.: 175)

Bahsedilen aşamalardan birincisi çeviri metnin Çoğul dizge kuramına göre konumlandırılmasını ifade etmektedir. İkinci aşamada geçen metinsel analizler, Toury'nin öne sürdüğü, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylı biçimde bahsi geçecek olan “norm” kavramı ile yapılmaktadır. Üçüncü aşama ise çevirinin uygulamalı alanını kapsamaktadır. (Gürçağlar, 2014:135)

Toury, 1980'de yayımlattığı “In Search of a Theory of Translation” adlı eseri ile öne sürdüğü çeviri yaklaşımının yönetsel ve kuramsal çerçevesini çizmiş, 1995 yılında yayımlattığı “Descriptive Translation Studies and Beyond” adlı eseri ile de bu yaklaşımı geliştirmiştir. Toury'e göre erek kültürde hangi nedenle olursa olsun çeviri olduğu varsayılan ya da çeviri olduğu sonradan anlaşılan her türlü metin çeviridir. Bu tanım ile de “varsayılan çeviri” kavramı ortaya atılmıştır. Toury, çevirinin tanımını yaparken kaynak ve erek metin arasındaki ilişkiyi betimlememiş, erek kültürün çeviri saydığı ya da sonradan çeviri olduğu ortaya çıkan her tür metni çeviri olarak görmüştür. Bu bakış açısı ile sözde çeviriler ve gizli çeviriler çeviribilimin araştırma nesnesi haline gelmiştir. (a.g.e.: 133-134)

Toury tarafından, toplumsal dinamiklerin biçimlendirdiği çevirilerin nasıl inceleneceğine ilişkin geliştirilen betimleyici çeviri çalışmaları çeviribilim alanında, çeviri metinlerin incelenip elde edilen sonuçların değerlendirilmesini ön gören bir yöntemler bütünüdür. Toury bu yöntemleri ile “norm” kavramını ortaya atmış, kendi bakış açısı ile eşdeğerliği tanımlamış ve çeviriye bütüncül ve açıklayıcı bir biçimde yaklaşılmasını sağlamıştır. Betimleyici çeviri çalışmalarının temeli, erek odaklı bir bakış açısına dayanmaktadır. Toury'ye göre çeviriler kaynak kültürün değil, erek kültürün birer gerçeğidir. (a.g.e.: 128-133)

Toury'nin bahsettiği normlar; kültür, toplum ve zamana özgü sosyokültürel kısıtlamalardır. Bir kişi bu normları eğitim ve sosyalleşme sürecinde belli bir durumda nasıl davranması gerektiğini öğrenerek edinmektedir. (Munday: 2016: 177) Toury sosyal kısıtlamaları sahip oldukları etkiye göre bir skala üzerinden betimlemiştir. Kabaca bakıldığında skalanın bir tarafında salt “kurallar”, diğer tarafında ise “kişisel özellikler” yer almaktadır. Bu iki kutup arasında ise *normlar* yer almaktadır. Normlar, skala düzleminde kademeli bir sürem oluşturmaktadır. Bunların kimisi daha katıdır ve dolayısı ile daha kuralcıdır; kimisi ise daha zayıf, yani kişiseldir. Bu nedenle çeşitli tipteki kısıtlamalar arasındaki sınırlar dağınıktır. (Toury, 1995: 54)

Toury; öncül norm, süreç öncesi normlar ve süreç normları olmak üzere çeviri sürecinin farklı aşamalarında ihtiyaç duyulan farklı üç normdan bahsetmiştir.

Öncül norm, çevirmenlerin genel seçimlerini ifade etmektedir. Toury'ye göre çevirmenler kaynak normlara ya da erek kültür normlarına uygun çeviriler yapabilmektedirler. Çevirmen kaynak metin normlarına uygun bir çeviri yapmış ise çeviri metin “yeterlidir”. Eğer çeviri metinde erek kültür normları baskın ise, bu durumda çeviri metin “kabul edilebilir” dir. (Munday, 2016: 178-179) Toury, bir çeviriden “yeterlidir” ya da “kabul edilebilirdir” şeklinde kesin bir yargı ile bahsedilemeyeceğini öne sürmektedir. Çevirmen kararları bu iki kutup arasında gidip gelmektedir. Yani bir çeviri kimi zaman kabul edilebilir, kimi zaman da yeterli olabilmektedir. (Gürçağlar, 2014:137)

Toury öncül normları süreç öncesi normlar ve süreç normları olarak ikiye ayırmıştır. Süreç öncesi çeviri normları başlığı altında çeviri politikası ve çevirinin doğrudanlığı alt başlıkları; süreç normları başlığı altında ise matris normları ve metinsel- dilsel normlar alt başlıkları incelenmektedir. Çeviri politikası; belli bir dil, kültür ve zamanda çeviri metnin seçiminde etkili olan faktörleri ifade etmektedir. Çevirinin doğrudanlığı ise, çeviri sürecinde bir ara dilin bulunup bulunmadığı ile ilgilidir. (Munday, 2016: 179) Süreç normları bağlamında ele alınacak olan matris normları, çeviri metnin incelenmesinde metinde herhangi bir değişikliğin, ekleme veya çıkarma gibi yöntemlerin kullanılıp kullanılmadığını betimlerken kullanılmaktadır. Metinsel-dilsel normlar ise, sözcük ve deyiş seçimlerinin incelenmesinde kullanılmaktadır. (Gürçağlar, 2014:137)

Betimleyici çeviri çalışmaları yaklaşımına göre bir çeviri, metin içi ve metin dışı öğeler olmak üzere iki kategoride incelenmektedir. Metin içi incelemede, metinlerin ayrıntılı çözümlenmesi söz konusudur. Metin dışı inceleme ise, çeviri metin ile ilgili yazılmış olan eleştiri yazıları, çevirmen ile yapılmış olan röportajlar,

çeviri metni tanıtan tanıtım yazıları gibi malzemelerin incelenmesini ön görmektedir. Bu yaklaşıma göre metin dışı inceleme için özel bir yöntem yoktur, araştırmacı kendi yöntemlerini kullanabilmektedir. (a.g.e.:138)

4. BULGU VE YORUMLAR

Kaynak dilde var olan bir eserin, erek dilde farklı zamanlarda ve farklı çevirmenler tarafından çevrilmiş birden fazla çevirisinin bulunması akıllara “yeniden çeviriler” in neden gerekli olduğu sorusunu getirmektedir.

Edebiyat ve çeviri alanında çalışmalar yapan Geoffrey Wall, nitelikli bir edebiyat çevirisinin yaklaşık olarak otuz yıllık bir ömrünün olacağını ileri sürmüştür. Çünkü Wall’a göre, erek dil bu otuz yıllık süre zarfında birtakım değişikliklere uğramaktadır. (Ayşe Ece, 2010: 47)

Çalışmada incelenecek olan *Yabancı* adlı romanın üç farklı çevirisi, bir tablo içerisinde sistemli bir şekilde ele alınmıştır. Seçilen örnekler, Gideon Toury’nin “Öncül norm” olarak adlandırdığı ve çevirmen kararlarına işaret eden norm başlığı altında anılan “yeterli” ve/ya “kabul edilebilir” çeviri olguları açısından değerlendirilecektir.

Örnek 1

Albert Camus 1942, Gallimard	Reşat Nuri Güntekin 1953, Varlık Yayınları	Vedat Günyol 1981, Can Yayınları	Samih Tiryakioğlu 1994, Varlık Yayınları
Le ciel était déjà plein de soleil . Il commençait à peser sur la terre et la chaleur augmentait rapidement...	Gökyüzü şimdiden güneşle dolu idi. Toprağın üstüne ağırlığını çöktürmeğe başlıyor ve sıcak süratle artıyordu...	Gök güneş içindeydi . Kızgın hava toprağın üzerine ağır basmaya başlıyor ve sıcaklık hızla artıyordu...	Gökyüzü şimdiden güneşli ışıl ışıldı . Güneşin ağırlığı toprağın üzerine çökmeye başlıyor ve sıcaklık hızla artıyordu...

Örnek 1’de gökyüzünden bahsedilirken “Plein de soleil” tanımlamasıyla güneşin gökyüzünün tamamını kapladığına vurgu yapılmıştır. Reşat Nuri Güntekin “güneşle dolu” diye çevirmiş, Vedat Günyol “güneş içindeydi” diye çevirmiştir. Dolayısıyla her iki çevirmen de ifadeyi ekleme ya da çıkarma yapmaksızın biçimsel ve anlamsal eşdeğerliği sağlamış, kaynak normlarına uygun bir çeviri yapmışlardır. Buradan hareketle, betimleyici çeviri çalışmalarına göre, Günyol ve Güntekin’in yaptığı çeviri “yeterli” olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu ifade için, Samih Tiryakioğlu’nun yaptığı çeviri “kabul edilebilir” olarak nitelendirilmektedir çünkü Tiryakioğlu ifadeyi “güneşli ışıl ışıl” şeklinde çevirmiştir. Güneş kavramı, ileriki örneklerde de göreceğimiz üzere sıkça kullanıldığından Tiryakioğlu ekleme yoluyla vurguyu artırmayı hedeflemiş, dolayısıyla çevirisinde erek kültür normlarını göz önünde bulundurmaya çalışmıştır.

Örnek 2

Albert Camus	Reşat Nuri Güntekin	Vedat Günyol	Samih Tiryakioğlu
Autour de moi, c’était toujours la même campagne lumineuse gorgée de soleil . L’éclat du ciel était insoutenable. À un moment donné, nous sommes passés sur une partie de la route qui avait été récemment refaite.	Etrafımda güneşle dolup taşan aynı ışıklı kırlar vardı. Gökyüzünün parıltısı dayanılmaz gibi idi. Bir an geldi ki yolun son zamanlarda yapılmış olan bir kısmına geçtik.	Çevremde güneşe boğulmuş hep aynı ışıklı kırlar uzanıyordu. Gökyüzünün parıltısı dayanılır gibi değildi. Bir ara yolun yakın zamanda onarılmış bir kesimine geçtik.	Etrafımda güneşle dolup taşan hep o aydınlık kırlar vardı. Gökyüzünün parıltısı dayanılır gibi değildi. Bir ara yolun yeni tamir görmüş bir parçasından geçtik.

“... toujours la même campagne lumineuse gorgée de soleil” ifadesinde güneşle betimlenen kırların aydınlığı ifade edilmektedir. Bu ifade Güntekin tarafından, “güneşle dolup taşan aynı ışıklı kırlar” şeklinde çevrilmiş, böylelikle güneş betimlemesi anlamsal ve biçimsel olarak doğrudan aktarılmıştır. Kaynak metinde geçen “kır” ifadesinin betimlenmesinde ise, ışıklı oluşu belirtilmiş ancak kaynak metinde vurgulanan süreklilik çeviride yer bulamamıştır. Günyol, ifadeyi “güneşe boğulmuş hep aynı ışıklı kırlar” şeklinde çevirerek kaynak metindeki vurguyu çevirisinde de aktarmıştır. Tiryakioğlu da, “güneşle dolup taşan hep o aydınlık kırlar” diyerek ifadeyi erek dilin günlük kullanımına uygun çevirmiş ve erek metinde akıcılığı sağlamıştır. Ele alınan bu örnek Güntekin’in “yeterli”, Günyol ve Tiryakioğlu’nun ise “kabul edilebilir” çeviriler gerçekleştirdiklerini göstermektedir.

Örnek 3

Albert Camus	Reşat Nuri Güntekin	Vedat Günyol	Samih Tiryakioğlu
Le soleil tombait presque d'aplomb sur le sable et son éclat sur la mer était insoutenable. Il n'y avait plus personne sur la plage (...) Je ne pensais à rien parce que j'étais à moitié endormi par ce soleil sur ma tête nue.	Güneş dimdik kumların üstüne iniyor ve suyun üstündeki parıltısına dayanmak kabil olmuyordu. Plajda artık kimseler yoktu (...) Bir şey düşünmüyordum. Çünkü açık başıma inen güneş beni yarı yarıya uyutmuştu.	Güneş kumlara tam tepeden vuruyordu, deniz üzerindeki parıltısı dayanılır gibi değildi. Kumsalda artık kimsecikler yoktu (...) Hiçbir şey düşünmüyordum: açık başımın üzerine vuran bu güneşte yarı uyuklar haldeydim.	Güneş hemen hemen dikine kumların üstüne iniyordu. Sular üzerindeki parıltısı dayanılır gibi değildi. Kıyıda kimse kalmamıştı (...) Açık başımın üzerindeki bu güneş yüzünden yarı uykuda olduğum için hiçbir şey düşünmüyordum.

“Le soleil tombait presque d'aplomb” ifadesinin Türkçeye aktarımında Güntekin, “Güneş dimdik kumların üstüne iniyor” ifadesini, Tiryakioğlu ise “Güneş hemen hemen kumların üstüne iniyordu” ifadesini kullanmıştır. Bu çeviriler incelendiğinde her iki çevirmenin de kaynak kültüre sadık kalmaya çalıştıkları, Toury’e göre “yeterli” bir çeviri ürün ortaya koydukları belirlenmiştir. Günyol’un çevirisi ise “Güneş tam tepeden vuruyordu.” şeklindedir ve ifadenin erek dile aktarımında erek odaklı yaklaşımı benimsemiş olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, Günyol’un söz konusu ifade için yaptığı çeviri “kabul edilebilir” dir.

“Par ce soleil sur ma tete nue” ifadesini Güntekin, “açık başıma inen güneş” diye çevirmiştir. Fransızca “par” kelimesinin Türkçe karşılığı olan “- de, -den dolayı, yüzünden” (Büyük Fransızca Türkçe Sözlük-Tahsin Saraç) kelimelerinden herhangi birini kullanmayarak çevirisinde *çıkarma* yöntemini kullanmıştır. Aynı zamanda kaynak metinde tek cümlede ifade edilen yargıyı iki ayrı cümle ile erek dile aktarmıştır. Günyol, “güneş vurması” tabirini kullanıp yine erek odaklı yaklaşım sergilemiştir ve Güntekin gibi “yüzünden, dolayısıyla” kelimelerinden birisini kullanmayarak *çıkarma* yöntemine başvurmuştur. Tiryakioğlu ise kaynak odaklı yaklaşım sergilemiş ve çevirisinde *ekleme* veya *çıkarma* yöntemlerinden herhangi birisine başvurmaksızın kaynak metni doğrudan çevirmiştir. Böylelikle, Günyol ve Güntekin’in çevirisi “yeterli”, Tiryakioğlu’nun çevirisi ise “kabul edilebilir” dir.

Örnek 4

Albert Camus	Reşat Nuri Güntekin	Vedat Günyol	Samih Tiryakioğlu
Nous avons marché longtemp sur la plage. Le soleil était maintenant écrasant. Il se brisait en morceaux sur le sable et sur la mer. J'ai eu l'impression que Raymond savait où il allait, mais c'était sans doute faux.	Uzun zaman plajda yürüdük. Güneş, ezici bir hal almıştı. Kumsalın ve denizin üzerinde parça parça kırılıyordu.	Uzun zaman kumsalda yürüdük. Güneş şimdi eziciydi, denizin ve kumların üzerinde sanki kırılıp kırılıp parçalanıyordu	Kumlukta uzun zaman yürüdük. Güneş şimdi ezici bir hal almıştı. Kumun ve denizin üzerinde parça parça kırılıyordu sanki.

“Le soleil était maintenant écrasant” cümlesini Güntekin ve Tiryakioğlu, “güneşin ezici bir hal alması” ifadesi ile çevirmişlerdir. Güntekin “şimdi” sözcüğünü kullanmayarak çevirisinde *çıkarma* yöntemine başvurmuştur. Günyol ise sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmayı tercih etmiş ve böylelikle kaynak odaklı bir yaklaşım sergilemiştir. Her iki çevirmenin çevirisi “yeterli” dir. Tiryakioğlu’nun çevirisi ise, metnin akıcılığı açısından erek okur kitlesine daha çok hitap etmektedir, dolayısıyla çeviri metin “kabul edilebilir” dir.

Örnek 5

Albert Camus	Reşat Nuri Güntekin	Vedat Günyol	Samih Tiryakioğlu
Pendant tout ce temps, il n'y a plus eu que le soleil et ce silence, avec le petit bruit de la source et les trois notes.	Bu müddet esnasında güneş ile bu sükûttan, bir de kaynağın sesi ile üç notadan başka bir şey hissedilmedi.	Bütün bu zaman içinde kaynağın şırıltısıyla, kamaştan çıkan üç sestem, güneşten ve sessizlikten başka bir şey duyulmuyordu.	Bütün bu zaman boyunca güneş hep o güneş, sessizlik hep o sessizlikti. Yalnız küçük pınarın şırıltısıyla kavalın sesi duyuluyordu.

Bu örnekteki cümlede bahsedilen süre zarfında tam bir sessizliğin hâkim olduğu yargısı yer almaktadır. Bu esnada hissedilen *Güneş*’in erek metne aktarımında Güntekin ve Günyol, kaynak metne sadık kalarak sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmayı tercih etmişlerdir. Tiryakioğlu ise, çevirisinde erek odaklı bir yaklaşım benimseyerek, güneş kavramını sessizlik kavramıyla beraber ikiye kez kullanmış ve metne daha şiirsel bir

hava katmıştır. Erek kültürü göz önünde bulundurması dolayısı ile Tiryakioğlu'nun çevirisi “kabul edilebilir”dir. Güntekin ve Günyol'un kaynak metin odaklı çevirileri ise “yeterli”dir.

Örnek 6

Albert Camus	Reşat Nuri Güntekin	Vedat Günyol	Samih Tiryakioğlu
Quand Raymond m'a donné son revolver, le soleil a glissé dessus. Pourtant, nous sommes restés encore immobiles comme si tout s'était refermé autour de nous.	Sintes bana revolverini verdiği zaman, namlunun üzerinden bir güneş ışığı kayıp geçti. Fakat etrafımızda her şey kapanmış gibi biz yine yermizde hareketsiz durduk,	Raymond verirken tabanca güneşte parıldayıverdi. Ama biz yine kimildamadık, sanki dört bir yanımız kapanmıştı.	Raymond bana tabancasını verirken güneş, silahın üzerinde ışıldadı. Fakat her şey sanki bizi sınıksı sarmış gibi yine kimildamadan durduk.

Bu örnekte, Reşat Nuri Güntekin, kaynak metinde yer alan ‘revolver’ kelimesini erek metne aynen aktararak çevirisinde *yabancılaştırma* yöntemine başvurmuştur. Günyol ve Tiryakioğlu ise kelimenin erek metindeki genel karşılığını kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu sebeple, Güntekin'in çevirisi “yeterli”, Günyol ve Tiryakioğlu'nun çevirileri ise “kabul edilebilir”dir.

Yine ilk cümlede geçen “le soleil a glissé dessus” ifadesinin çevirisinde Güntekin, çeviride *ekleme* yöntemine başvurmuş, “güneş” kelimesi yerine “güneş ışığı” ifadesini kullanmıştır. Fransızca “glisser” kelimesinin, ‘kaymak’ (Saraç, 2005: 666) anlamına geldiği dikkate alınırca çevirmenin, çeviride ekleme yöntemini kullanmasının ve çevirisini, “bir güneş ışığı kayıp geçti” şeklinde yapmasının erek metinde akıcılığı ve anlaşılabilirliği sağladığı söylenebilir. Erek okurun gözetilmesi nedeniyle ilgili metin “kabul edilebilir” olarak değerlendirilmektedir. Aynı cümlenin Günyol tarafından yapılan çevirisi incelendiğinde, çevirinin “tabanca güneşte parlayıverdi” şeklinde yapıldığı görülmektedir. Ne var ki, kaynak cümlenin öge dizilişi gözden geçirildiğinde, parlayan şeyin tabanca değil, güneş olduğu fark edilmektedir. O halde çevirmenin, kelimelere bağlı kalmadan, anlamı ve kaynak metnin okuyucuya anlatmak istediği mesajı erek metne aktarma yoluna gittiği söylenebilir. Bu yönüyle, yapılan çeviri “kabul edilebilirdir.” Tiryakioğlu ise çevirisini “güneşin ışıldaması” şeklinde gerçekleştirmiştir. Türkçede “kaymak” anlamına gelen “glisser” kelimesini “ışıldamak” şeklinde çevirmesi, çevirisinde sözcüğü sözcüğüne değil; anlamına göre çeviriyi benimsediğini göstermektedir. Yani erek metin odaklı, “kabul edilebilir” bir çeviri gerçekleştirmiştir.

Örnek 7

Albert Camus	Reşat Nuri Güntekin	Vedat Günyol	Samih Tiryakioğlu
Je marchais lentement vers les rochers et je sentais mon front se gonfler sous le soleil. Toute cette chaleur s'appuyait sur moi et s'opposait à mon avance. Et chaque fois que je sentais son grand souffle chaud sur mon visage, je serrais les dents, je fermais les poings dans les poches de mon pantalon, je me tendais tout entier pour triompher du soleil et de cette ivresse opaque qu'il me déversait.	Kayalara doğru yürüyor ve alnımın güneş altında şişip kabardığını hissediyordum. Sanki bütün sıcaklık benim üstüme yükleniyor, ilerlememe engel oluyordu. Yakıcı büyük soluğunu çehremde her hissedişimde dişlerimi sıkıyor; pantolonumun ceplerinde yumruklarımı kapıyor; güneşi ve güneşin içime boşalttığı bulanık sarhoşluğu alt etmek için bütün vücudumu ileriye doğru geriyordum.	Kayalara doğru ağır adımlarla ilerliyordum. Güneşin altında sanki alnımın şiştiğini hissediyordum. Bütün bu sıcaklık üzerime abanıyor, ilerlememe engel oluyordu. O kocaman ve sıcak soluğu yüzümde hissettikçe, dişlerimi gıcırdatıyor, pantolonumun ceplerindeki yumruklarımı sıkıyor, güneşi ve üzerime boşalttığı koyu sersemliği alt edeyim diye, vücudumu kasiyordum.	Yavaş yavaş kayalara doğru yürüyor, güneşin altında alnımın şiştiğini hissediyordum. Bütün bu sıcaklık olduğu gibi üzerime çöküyor, beni ilerlemekten alıkoyuyordu. Onun kocaman ve sıcak soluğunu yüzümde her hissedişimde dişlerimi sıkıyor ve güneşin üzerime boşalttığı bu koyu sarhoşluğu alt etmek için bütün benliğimle kasılıyordum.

Kaynak metinde yer alan “Toute cette chaleur s'appuyait sur moi et s'opposait à mon avance.” cümlesinin üç farklı çevirisi incelendiğinde özellikle “s'appuyer” kelimesinin Türkçeye aktarılış biçimleri dikkat çekmektedir. “S'appuyer” kelimesi sözlük anlamıyla, Türkçede ‘dayanmak, yaslanmak’ anlamına gelmektedir. (Saraç, 2005: 91) Ancak konunun bütünlüğü ve kaynak metinde geçen olayların akışı dolayısıyla çevirmenler söz konusu kelimeyi sözlük anlamıyla çevirmemişlerdir. “S'appuyer” kelimesini Güntekin “yüklenmek” kelimesi ile Günyol “abanmak” kelimesi ile Tiryakioğlu ise “çökmek” kelimesi ile aktarmıştır. Üç çeviride de yakıcı sıcaklığın şiddetini vurgulamak amacıyla, erek dilin zenginliğinden faydalanılmıştır ve dolayısıyla çeviri erek kültür odaklı yapılmıştır. Bu durumda, yapılan üç çeviri de “kabul edilebilir” dir.

Bir sonraki cümlede geçen “je fermis les poings dans les poches de mon pantalon” yargısının çevirileri ele alındığında Tiryakioğlu’nun, çevirisinde bu yargıya yer vermediği görülmektedir. Buna rağmen anlamsal bütünlükte bir sorun olmadığı görülmüş ve metnin akıcılığı bozulmamıştır. Tiryakioğlu’nun çevirisi “kabul edilebilir” dir. Diğer iki çevirmen ise kaynak metne sadık kalarak çevirilerinde söz konusu yargıya yer vermişlerdir. Bu yargıyı Güntekin, “pantolonumun ceplerinde yumruklarımı kapıyor...” şeklinde çevirmiştir. Günyol ise aynı yargıyı “pantolonumun ceplerindeki yumruklarımı sıkıyor...” şeklinde çevirmiştir. Güntekin ve Günyol tarafından yapılan çeviriler “yeterli” dir.

Örnek 8

Albert Camus	Reşat Nuri Güntekin	Vedat Günyol	Samih Tiryakioğlu
La brûlure du soleil gagnait mes joues et j'ai senti des gouttes de sueur s'amasser dans mes sourcils. (...)	Güneşin ateşi yanaklarımı kavuruyor, kirpiklerimde ter damlaları biriktiriyordu. (...)	Güneşin ateşi yanaklarımı yayılıyordu (...)	Güneş yüzümü yakmaya başlıyordu, ter damlalarının kaşlarımda biriktiğini hissettim (...)

“La brûlure du soleil gagnait mes joues” cümlesinin üç farklı çevirisinde de kelime bazında birtakım farklılıklar gözlemlenmektedir. Tiryakioğlu “la brûlure du soleil” tamlamasında geçen “brûlure” kelimesini çevirisinden çıkarmış yalnızca “güneş” kelimesini kullanmıştır. Buna karşın, Güntekin ve Günyol “La brûlure du soleil” tamlamasını “Güneşin ateşi” şeklinde çevirerek kaynak metne sadık kalmışlardır. Bu durumda Tiryakioğlu’nun çevirileri “kabul edilebilir”, Güntekin ve Günyol’un çevirileri ise, “yeterli” dir.

5. SONUÇ

Çevirmenin, kaynak metni erek metne en doğru biçimde aktarabilmesi için her iki kültüre de hâkim olması gerekmektedir. Özellikle edebî çevirilerde çevirmenlerin benimsedikleri yöntemler ve çeviri sürecinde aldıkları kararlar, eserin kaynak okur kitlesinde bıraktığı etkiyi erek okur kitlesinde de bırakabilmesi açısından önemlidir.

Bu çalışmada Yabancı adlı romanın üç farklı yazar tarafından yapılan çevirileri, karşılaştırmalı olarak Gideon Toury’nin geliştirmiş olduğu Betimleyici Çeviri Çalışmaları yaklaşımı ışığında, “güneş” teması ile sınırlandırılmış örnekler üzerinden “kabul edilebilirlik” ve “yeterlilik” ölçütlerine göre incelenmiştir. Çevirmenler sadece erek odaklı yaklaşım veya sadece kaynak odaklı yaklaşım sergilemek yerine yer yer erek odaklı, yer yer de kaynak odaklı yaklaşımlar sergilemişlerdir. Kaynak metnin kaynak okur üzerinde oluşturmayı amaçladığı etkiyi erek okur üzerinde de oluşturmak için, erek dilin yapısına uygun olarak uygun gördükleri yerlerde çıkartmalar yapıp, yine uygun gördükleri yerlerde eklemeler yapmışlardır. Ayrıca, olay örgüsünü de dikkate alarak erek dilde okunabilirliği ve akıcılığı sağlamak için kimi yerlerde erek odaklı kararlar almışlar ve erek dilin sağladığı olanakları en mükemmel şekilde kullanmışlardır. Dolayısıyla, incelenen çeviriler için kesin bir şekilde “kabul edilebilir” ya da “yeterlidir” şeklinde bir sonuca varılmamıştır. İnceleme neticesinde ulaşılan bu sonuç; Toury’nin öne sürdüğü, bir çevirinin kimi zaman kabul edilebilir, kimi zaman ise yeterli olabileceği düşüncesi ile örtüşmektedir.

Çevirmenlerden Reşat Nuri Güntekin, eseri diğer çevirmenlere kıyasla çok daha eski bir tarihte çevirmiştir. Bu nedenle kullandığı dil ve tabirlerin anlaşılması bugün için zor olabilmektedir. Çevirisini çoğunlukla kaynak odaklı bakış açısıyla, kaynak metinde geçen kelime ve ifadelerin birebir karşılıkları ile yapmıştır. Bunun yanında, kimi yerlerde de erek odaklı kararlar almıştır.

İnceleme sonucunda Vedat Günyol’un çevirisinin yer yer kaynak metne sadık kalınarak yapıldığı görülmüştür. Kimi yerlerde kaynak metinden erek metne sözcüğü sözcüğüne çeviri yapılmıştır, ancak çeviri eserinin büyük çoğunluğunda erek odaklı bir yaklaşım sergilenmiştir. Günyol’un bu yaklaşımı, çeviri metnin anlaşılır ve akıcı bir hal almasını sağlamıştır.

Karşılaştırmalı olarak gerçekleştirilen incelemede, bir diğer çevirmen Samih Tiryakioğlu’nun da çevirilerinde çoğunlukla erek odaklı bir yaklaşım benimsediği gözlemlenmiştir. Çevirisinde, erek okur kitlesini gözeterek erek dilin olanaklarını kullanmıştır.

KAYNAKÇA

Boyacıoğlu, F. & Akdağ, S (2013). André Gide’in Vatikan Zindanları ve Albert Camus’nün Yabancı Adlı Yapıtlarında “Nedensiz Davranış” Kavramı, The Journal of Academic Science Studies, Volume 6, Issue 2, p. 1501- 1515, February, 2013

Camus, A. (1942). L’Étranger, Gallimard, Paris

- Camus, A. (1981). Yabancı, (Çev.: Vedat Günyol, Can yay.)
- Camus, A. (1994). Yabancı, (Çev.: SamihTiryakioğlu, Varlık yay.)
- Camus, A. (1953). Yabancı, (Çev.: Reşat Nuri Güntekin, Varlık yay.)
- Ece, Ayşe. (2010). Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmeninin İzinde, Sel Yayıncılık, İstanbul
- Göktürk, A. (2014). Çeviri: Dillerin Dili, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
- Modler, Karl W. (2000). Soleil et Mesure dans l'Oeuvre D'Albert Camus. L'Harmattan, Paris
- Munday, Jeremy. (2016). Introducing Translation Studies: Theories and Applications, Routledge
- Saraç, Tahsin. (2005). Büyük Fransızca- Türkçe Sözlük, Adam Yayınları, İstanbul
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2014). Çevirinin ABC'si, Say yayıncılık, İstanbul
- Türkçe Büyük Sözlük, (2005), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara